

Dış İlişkiler Başkanlığı

ÇİN / DOĞU TÜRKİSTAN'DA İNSAN HAKLARI TRAJEDİSİ VE GELECEK PARTİSİ

2021 Yılı Raporu

Ankara, 1 Ocak 2022

...Çin'in, tarihsel olarak Doğu Türkistan olarak bilinen Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Uygur Türklerinin ve diğer Müslüman Toplulukların en temel insan haklarını ihlal eden uygulamalarının tamamen ortadan kaldırılması için uluslararası camia ve İslam ülkeleriyle gerekli diplomatik çabayı göstereceğiz....

(Gelecek Partisi Programı; VIII. Dış Politika ve Milli Savunma; Uluslararası Düzenin Öznesi Başlıklı Bölüm)

****İÇİNDEKİLER****

a.Genel Durum / Geçmiş Dönemi Kısa Hatırlayış

b. 2021 Yılı Gelişmeleri

i. Uluslararası Sistem; Ülkeler/ Kuruluşlar

ii. Türkiye'nin Tutumu / Söylemde Rötüş / İlişkilere Devam

iii. Çin'in Tepkileri; Baskı, Tehdit, Propaganda

iv.Gelecek Partisi ve D.Türkistan

c. Sonuç / 2022 Yılı Beklentileri

ÇİN / DOĞU TÜRKİSTAN

a.Genel Durum / Geçmiş Dönemi Kısa Hatırlayış;

Gelecek Partisi bugünkü dünyamızda en ağır insan hakları ihlallerinin resmi politika olarak uygulanmakta olduğu Doğu Türkistan (DT)'daki durumu en yakından izleyen, tepki veren, trajik gelişmelere dikkat çeken, politikalar öneren ve bu alanda Türkiye iç siyasetinde ve uluslararası düzeyde çalışmaları bulunan etkili bir siyasi güçtür. Parti Programı'nda da en açık şekilde yer alan bu tutum yıl boyunca çeşitli Parti faaliyetlere de zemin teşkil etmiş, bütün bunlar sadece yurtiçinde değil, ülkemiz dışında da dikkat çekici bulunmuştur.

Parti Programı konuya bakışımızı en açık şekilde ortaya koymaktadır.

*"...Çin'in, tarihsel olarak Doğu Türkistan olarak bilinen Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Uygur Türklerinin ve diğer Müslüman Toplulukların en temel insan haklarını ihlal eden uygulamalarının tamamen ortadan kaldırılması için uluslararası camia ve İslam ülkeleriyle gerekli diplomatik çabayı göstereceğiz...
“(Program; Dış Politika ve Milli Savunma; Uluslararası Düzenin Öznesi)*

Son tahlilde, bütün bu söylem, çalışma ve faaliyetlerimizin D.T'daki trajik gelişmelere karşı son yıllarda derin bir suskunluk içinde bulunan Hükümetin söylemleri üzerinde de, radikal tarzda olmasa bile, birtakım rötuşlar yapma gereğini doğurduğu kolaylıkla söylenebilecektir. Bu hususlara aşağıdaki değerlendirmelerimizde de yer verilmektedir.

Çin'in Doğu Türkistan olarak bilinen bölgesinde Uygur ile Kazak, Kırgız gibi diğer kardeş ve akraba topluluklar onyıllar büyük insan hakları ihlallerinin hedefi olmaktadır. Dini,etnik,dil, kültürel,insani,medeni vb. değerler bakımından ülkemizin de parçası bulunduğu ana tarihi merkezlerden birini teşkil eden D.T bölgesindeki gelişmeleri doğal olarak ülkemiz ve halkımız yakinen izlemektedir. Ülkemiz yönetiminin bu gelişmeler karşısında derin bir sessizlik, suskunluk içinde bulunması ise neredeyse bütün dünyanın ibret ve şaşkınlıkla takip ettiği bir durum olmaktadır.

Bölgede yerli Müslüman Türk nüfusun genel nüfusa oranı sürekli göçler nedeniyle giderek düşmektedir. 15-20 yıl öncesine kadar D.T'da Müslüman Türk nüfusu genel toplamın %70-80 kadarı iken bugün %50'lere kadar inmiştir. Bu nüfus değişimi bölgelere göre farklılık da gösterebilmektedir. D.T'ın başkenti 20 milyonluk tarihi Urumçi şehrinin neredeyse tamamına yakını

Çinlidir. Uygurlar ise birkaç mahalleye sıkışmış durumdadır. Kaşgar, Hotan, Aksu, Turfan, Gulca gibi diğer şehirlerde de Çinli oranı % 50-70 gibi bir seviyededir. Bu demografik değişim eğilimi maalesef devam etmektedir.

Çin yönetiminin yerli halka baskıları son yıllarda en ileri düzeylere taşınmış durumdadır. Çinli göçmenlerin bölgeye yerleştirilmesi, Türkçe konuşmaya sınırlama, kimliğin, ibadetlerin, seyahat özgürlüğünün yasaklanması, din ve vicdan hürriyetinin yok sayılması, giyim-kuşam geleneklerine müdahale bu baskıların bazılarıdır. Aşırı dincilik, Pan-Türkizm vb. gibi suçlamalar ise bu uygulamalarda en etkin baskı aracı olarak kullanılmaktadır.

Bölgedeki baskılar, 2014'de güya aşırılıkla savaş başlıklı programın başlamasıyla artmış, D.T'da beyin yıkama/egitim kampları inşasına başlanmış, onbinlerce Türkistan'lı bu kamplarda fikri islahat ve ideolojik arındırma, mecburi mandarin Çincesi öğrenme, kimlik reddi, ÇKP marşları öğrenimi gibi eğitimlere tabii tutulmuştur. Bu baskı döneminin en ağır uygulamalarından biri ise 2017'de başlatılan ortak aile programıyla bilhassa kırsal kesimlerdeki müslüman ailelerin içine Çinli memurların yerleştirilmesi, mecburi evsahipliği yaptırılması olmuştur. Bu program dahilinde çok sayıda Çinli resmi görevli müslüman ailelere zorunlu misafir olmakta, onlarla birlikte yaşamaktadır.

Bölgedeki bu ağır durum zaman zaman güvenlik güçleriyle yerli halk arasında çatışmalar, gerginlikler ve katliamlar doğurmaktadır. 1997 Ramazan ayı Gulca olayları ile Temmuz 2009 Urumçi olayları bunların bazılarıdır.

Çin hükümeti'nin ABD'deki 2001 Eylül saldırıları sonrasında Uygurlara karşı özellikle "cihadist ayrılıkçılar" türünden söylemler kullanmaya başlaması da uluslararası sistemde stratejik destek aramaya yöneliktir. Bu yaklaşım değişikliği D.T meselesinde kritik aşamalardan birini teşkil etmiştir.

Öte yandan bölgedeki vahim gelişmeler ve ağırlaşan insan hakları ihlalleri uluslararası kamuoyu ve kuruluşların giderek daha fazla ilgisini çekmeye başlamıştır.

Çin'in DT'daki insan hakları ihlallerine karşı bilhassa Batılı ülkelerin tepki gösterdikleri, Pekin'i ağır şekilde eleştirdikleri malumdur. Bu durum devam etmektedir. İskandinav ülkeleri de bu grup içinde etkin söylemler izlemektedirler.

Bu uluslararası tepkilere bakılırsa, **ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 2019 İnsan Hakları Uygulamaları Raporu'nda** da D.T'daki insan hakları ihlalleri

kapsamlı şekilde değerlendirilmiş, bu uygulamalar asrın lekesi olarak nitelendirilmiştir.

Bölgedeki insan haklarının durumunu hassasiyetle izleyen ülkelerden biri olan **Kanada Parlamentosu** Avam Kamarası Dış İlişkiler ve Uluslararası Kalkınma Komitesi'ne bağlı Uluslararası İnsan Hakları Alt Komitesi 20 Ekim 2020 günü konuyla ilgili "Sincan'da Uygurların ve Diğer Türk-Müslümanların İnsan Haklarının Durumu" başlıklı kapsamlı bir Bildiri kabul etmiş, bu Bildiride özetle, kitlesel gözaltı ve gayri insani uygulamalar (Konsantrasyon kamplarında nüfusun ideolojik endoktrinasyona tabi tutulması, psikolojik, fiziki ve cinsel istismar, dil-ibadet yasağı, organ ticareti, mahkeme, yargılama olmaksızın gözaltılar) kınanmış, ayrıca Kanada Hükümetinin bu uygulamaları kınaması, bölgeye engelsiz kapsamlı bir ziyaret için müttefikler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılması, suçlulara yaptırım getirilmesi, koruma sorumluluğu ilkesince Kanada'nın bu konuda çalışmalarını sürdürmesi gibi unsurlar da kaydedilmiş, sonuç olarak da "**Kötülüğe karşı sessizliğin kötülükle ortaklık anlamına geleceği**" vurgulanmıştır.

Avrupa Parlamentosu Uygurların davasını yakinen izleyen kuruluşlardandır. 2019 AP Sakharov Düşünce Özgürlüğü Ödülü AP Başkanı David Sassoli tarafından, ayrılıkçılık suçlamasıyla 2014'den bu yana hapis haneinde bulunan Uygur insan hakları savunucusu Profesör İlham Tohti'ye verilmiştir.

Yine **AP'nin** 19 Aralık 2019 tarihinde Çin'deki Uygurların durumu hakkındaki Kararında; Başkan Şi Cinpin döneminde insan hakları durumunun çok kötüleştiği, 2014'de başlatılan "Teröre Şiddetli Darbe" siyaseti sonucunda Uygur ve diğer akraba toplulukların yaşam şartlarının ağırlaştığı, Çin'in dini ve milli haklara karşı savaş açtığı, dini aşırılıkla mücadele kisvesi altında yüzbinlerce insanın ideolojik beyin yıkama kamplarına alındığı, özel veya toplumsal yaşamın en küçük inanç göstergelerinin bile aşırılık kabul edildiği belirtilerek anılan merkezler bugünkü dünyanın en büyük kitlesel gözaltı kampları olarak tanımlanmakta, ayrıca buralardaki işgücünün uluslararası şirketler için bedava işgücü olarak kullanıldığı iddialarına karşı bu ürünlere AB pazarlarında yer verilmemesi çağrısı yapılmıştır. Nitekim ABD'nin bu yönde bazı adımlar attığını da gözlemlemekteyiz.

DT' daki gelişmeleri yakinen izlemeyi sürdüren **Avrupa Parlamentosu**; Çin'in D.T'da Uygur, Kazak ve Kırgızlar başta olmakla müslüman nüfusa

karşı işlediği insanlık suçlarıyla ilgili olarak 17 Aralık 2020 tarihinde bir Karar daha almıştır. 604 leyhte, 20 aleyhte oyla kabul edilen Karar'da özetle;

-Çin yönetiminin Uygur, Kazak ve Kırgızlar başta olmakla müslüman azınlıkları zorla çalıştırmasının şiddetle kınandığı, azınlıkların dini-kültürel inançları nedeniyle insan onuruna aykırı baskılara maruz kalmalarından, çeşitli özgürlüklerinin tanınmamasından kaygı duyulduğu,

Uygurların maruz kaldığı zulüm AP ' de çeşitli kararlarla kınanırken, TBMM gündemine getirilmesi engelleniyor !

-Bu uygulamaların insanlığa karşı suç teşkil ettiği, Çin yönetimine etnik/dini azınlıkları kitlesel olarak kamp ve eğitim merkezlerinde tutma uygulamalarına ivedilikle son verme çağrısında bulunulduğu, Çin yönetimine basın mensupları ve uluslararası gözlemcilerin bölgeye ve sözde kamplara serbestçe giriş imkanı vermesi gerektiği,

-Uygur kadınlara mecburi doğum kontrolü uygulamalarının kınandığı ve Çin yönetiminin ivedilikle bu politikalarına son verme ve yıllar önce tutuklanan, bugün için akibeti bilinmeyen Prof. İlham Tohti'nin şartsız olarak ivedilikle serbest bırakılması çağrısı yapıldığı yer almıştır.

BM Irk Ayrımcılığıyla Mücadele Komitesi (CERD) Ağustos 2018 tarihli raporunda, kamplarda tutulan Uygurların serbest bırakılması çağrısı yapmış, terör ve dinsel aşırılık bahanesiyle çok sayıda müslümanın herhangi bir suçlama veya yargılama olmaksızın uzun süreler hapiste tutulduğunu, selamlaşmanın bile aleyhte delil kabul edildiğini belirtmiştir.

2020 / 75. BM Genel Kurulu'nda 3.Komite'deki (BM Sosyal, İnsani ve Kültürel Konular Komitesi) genel tartışmalar sırasında Almanya'nın öncülüğünde 39 ülke Çin'in bölgedeki uygulamalarını kınayan bir ortak mektup / bildiriye Komite Başkanına sunmaları önemli bir gelişme teşkil etmiştir. Bu ortak mektup/bildiriye; D.T'daki insan hakları ihlallerinden derin kaygı duyulduğu, Haziran 2020'de 50 BM uzmanının Çin'i muhatap istisnai bir mektupla insan haklarına saygı duymaya davet ettiği, bu kaygıların paylaşıldığı, siyasi endoktrinasyon kamplarındaki ideolojik eğitimin yüzbinlerce insanı kapsadığı, dini inanç, özgürce hareket, birlik/dernek kurma, Uygur kültürel değerlerini koruyabilme gibi konularda büyük baskılar olduğu, zorla çalıştırma ve kısırlaştırma haberlerinin endişe verdiği açıklanmıştır. **Türkiye ise Çin'i eleştiren bu ortak mektup/bildiriye taraf olmamıştır.** Öte yandan Çin çizgisinde Küba öncülüğünde, aralarında bazı İslam ülkelerinin de yer aldığı bir grup ise geçtiğimiz yıl olduğu gibi yine bir karşı açıklama yapmış, Çin'in uygulamalarına destek vermiştir.

Öte yandan 47 üyeli **BM İnsan Hakları Konseyi** için 2020'de yapılan seçimler neticesinde Çin'in de adığıçen Konseye seçilmesi en başta insan hakları örgütleri olmakla geniş çevrelerin tepkisine neden olmuştur.

Çin'in yıkıcı asimilasyon politikaları karşısında sessiz kalan ve etkin tepkiler geliştiremeyen kuruluşlar arasında **İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)** 'nı da zikretmek gereklidir. Kuruluşunda *“üye olmayan ülkelerdeki İslam topluluklarının ve azınlıklarının hak,onur, dini ve kültürel kimliklerinin korunmasını”* en temel hedeflerinden biri kabul eden örgütün bu hassas konularda bir zaafiyet içinde bulunduğu, gündemdeki konuların üye ülkelerin siyasi çıkarlarının süzgecinden geçtiği, alınan kararların yeterince takip edilemediği görülmektedir. D.T sorunu, teoride dünyanın en çok üyeli örgütlerinden biri olan (BM'nin ardından ikinci), 57 ülkeyi ve 1.6-1.7 milyar müslümanı birleştiren İİT'in kuruluş ve varoluş nedenleri dikkate alındığında gerçek bir çelişki teşkil etmektedir. 2 Mart 2019'da BAE'de yapılan 46.Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda kabul edilen kararda *“...Çin'in Müslüman vatandaşlarına gösterdiği ilgi ve desteğin övülmesi, Çin ile İİT arasında işbirliğinin devamının beklendiğinin belirtilmesi ...”* ise bunun son derece somut bir göstergesi olmaktadır.

BM gibi kuruluşlarda Çin'in politikalarını destekleyen cevabi mektupları imzalayanlar içinde 28 devletin İİT üyesi olması ise başlıbaşına bir meseledir ve hemen her rapora da konu olmakta, yorumlar bu tutumun İİT'in hedefleriyle büyük bir çelişki teşkil ettiğine de bilhassa işaret etmektedir.

İİT' in 27/28 Kasım 2020 günlerinde Nijer-Niamey'de yapılan 47. Dışişleri Bakanları Konseyi toplantısında kabul edilen 141 Karar içinde D.Türkistan'daki vahim durumun yer almaması bir kez daha kabul edilmez bir durum teşkil etmiştir. Gelecek Partisi bu konuda yaptığı 10 Aralık 2020 tarihli kapsamlı açıklamasında bu durumu eleştirmiş ve görüşlerini kamuoyuyla paylaşmıştır.

Pekin Yönetimi'nin Politika ve Tepkileri; Çin'in insan hakları alanında geçmiş yıllardaki savunma anlayışından ayrılarak karşı taarruz politikalarına yöneldiği de izlenmektedir. Çin'in son 10 yılda Avrupa varlıklarından 300 milyar doların üzerinde satın aldığı veya yatırım yaptığı, Çin'in Avrupa'da ABD'ne kıyasla daha fazla faaliyet gösterdiği tahmin edilmektedir. Afrika için de benzeri bir değerlendirme yapılabilecektir. İslam ülkelerine yönelik ticari ve yatırım hamleleri de genişlemektedir. Çin insan haklarıyla ilgili uluslararası yapılarda temsil edilmeye de giderek daha fazla ilgi göstermektedir.

Çin'in küresel ölçekli bu yoğun faaliyetlerinin doğal olarak önemli siyasi etki ve sonuçları da ortaya çıkmaktadır. Nitekim, 2019 Temmuz ayında BM İHK'de 22 ülke Çin'i muhatap bir ortak mektupla, ülkedeki insan hakları ihlallerine, geniş çaplı tutuklamalara, sistematik izlemelere, takiplere, özgürlüklerin sınırlandırılmasına dikkat çekmiş, bir İHK üyesi olan Çin'e sorumluluklarını hatırlatmışlardır. Buna mukabil Çin'in tepkisi son derece açık olmuş, Çin adına yayınlanan 32 imzalı cevabi ortak mektupta, Çin'in bölgedeki çeşitli uygulamalarının, terör ve radikalizmle mücadele kapsamında olduğu iddia edilerek destek verilmiş ve güya bölgede güvenlik ortamının bulunduğu, bütün etnik grupların temel insan haklarının korunduğu, insanların mutlu, huzurlu oldukları ileri sürülmüştür.

Çin'in İslam ülkeleriyle yakın ilişkileri bulunmaktadır. Malezya; 110 m.usd, Endonezya; 70 m.usd, BAE, 50 m.usd, Türkiye; 23 m.usd ve Bangladeş; 20 m.usd.'lık yıllık yaklaşık ticaret hacimleri ile bu hususta bazı örneklerdir. Burada S.Arabistan'ın Çin'le petrol ilişkileri de bilhassa önemlidir. ARAMCO'nun Çinli şirketlerle petrol anlaşması imzaladığı da malumdur. Siyasi düzlemde ise bilhassa Pakistan gibi ülkeler de Çin'e yakın durmaktadır.

Çin hükümetinin Temmuz 2019 Beyaz Raporu'ndaki "Uygurlar Türk değildir. Türk dilini konuşuyor olmak etnik kimlik anlamına gelmez. Uygurlar gönüllü olarak değil, savaşlar neticesinde İslam'a geçmişlerdir. Sincan bölgesi de her zaman Çin'e ait olmuştur" tarzında mesnetsiz görüşlerle Uygurlara kendince ideolojik kimlikler biçme gayretleri her bakımdan çelişkili, tutarsız ve kabul edilemez bir durumdur.

Esasen **Çin anayasasının** ilgili bazı maddeleri de insan ve vatandaşlık haklarıyla ilgili önemli hususları vurgulamaktadır. Ülkedeki bütün milliyetlerin

eşitliği (md.4) vatandaşların konuşma, basın, toplanma, dernek vb. kurma ve gösteri özgürlüğünün bulunduğu (md.35) Çin vatandaşlarının dini özgürlere sahip oldukları (md.36) vatandaşların özgürlüklerinin ihlal edilemezliği (md.37) bunlardan bazılarıdır. Ancak bu hususların Uygurlar bağlamında Çin gerçekleri içinde karşılığının bulunmadığı da ortadadır. Uygur kimliğine saygı, koruma ve taleplerini karşılama aslında en başta ülke anayasasının da bir gereği olacaktır. Ancak Pekin bu yöndeki çağrılarını cevapsız bırakmaya devam etmektedir.

Sonuçta; D. T’da vahim insan hakları uygulamaları tam anlamıyla bir devlet siyasetine dönüşmüş şekilde devam etmektedir. Birçok ülkenin ve bölgesel/uluslararası kuruluşun ağır eleştirilerine rağmen Çin’deki bu durumun olumlu yönde değişmesi, iyileşmeler görülmesi gibi bir gelişme olmamış, Pekin yönetimi bu yöndeki çağrılara kulaklarını kapamış, ihlallerini kararlılıkla sürdürmüş, hatta daha da ağırlaştırmıştır.

Gelecek Partisi kuruluşundan bugüne bölgedeki şiddetli insan hakları ihlallerine karşı çıkmıştır. Genel Başkan Prof.Dr.Davutoğlu ve parti yöneticileri tepki ve önerilerini halkımız ve kamuoyumuzla paylaşmış, ayrıca yurtiçi ve dışından konuyla ilgili heyetlerle yıl içinde çeşitli vesilelerle biraya gelinmiştir. ***Bu faaliyetlerde;***

-Ağırlaşan ihlallerden büyük kaygı duyduğumuz, Çin yönetiminin sözde “eğitim kampları” olarak adlandırdığı, gerçekte ise ideolojik beyin yıkama kampları olarak faaliyet gösteren, halkı dini, milli, insani değerlerinden koparmayı hedefleyen, aileleri parçalayan, Uygur çocuklarını anne-babalarından ayırarak köksüz, sahipsiz, kimliksiz hale getirmeye çalışan bu merkezlerin çok ciddi insan hakları ihlallerine evsahipliği yapmakta olduğu,

-Uygurların ve diğer akraba toplulukların dramının başta TBMM olmakla kamuoyumuzda ele alınması, bu yönde faaliyetler yapılması, ülkemizin taraf veya kurucusu olduğumuz bölgesel/uluslararası mekanizmalarda girişimlerde bulunması gerektiği,

-En başta TBMM’de D.T’daki Uygurların ve diğer akraba toplulukların durumu ve maruz kaldıkları büyük insan hakları ihlalleri konusunda özel bir oturum yapılması gerektiği,

-Türkiye’nin gelişmelerle ilgili olarak BM, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği İİT, Türk Keneşi/Konseyi (2021 içinde ismini Türk Devletleri Teşkilatı olarak değiştirmiştir) gibi kuruluşlarda girişimler ve öncülük yapması gerektiği gibi hususların altı çizilmiştir.

2021 gelişmeleri de bu görünüm ve dinamikler içinde devam etmiştir.

b. 2021 Yılı Gelişmeleri

i. Uluslararası Sistem; Ülkeler/ Kuruluşlar

Çin uluslararası sistemde başta ekonomik büyümesini sürdürür ve süper güç konumunu emin adımlarla muhkemleştirirken başta DT olmakla ülkesi içinde insan hakları alanında uyguladığı yıkıcı politikalar nedeniyle her geçen gün daha da şiddetlenen eleştiri ve suçlamalarla yüzyüze kalmaktadır. Bu eğilimin önümüzdeki dönemde de artacağı muhakkaktır.

2021 boyunca bölgedeki gelişmeler uluslararası gündemde önemini korumuştur.

Çin'e karşı devletler düzeyinde tepkiler bulunmaktadır. Bu süreçlerde İskandinav ülkelerinin bir nevi öncü rolünü üstlendikleri de izlenmektedir. Örneğin; **Finlandiya Başbakanı Sanna Marin, Şubat 2021** günü yaptığı açıklamada, Çin'in, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Müslüman Uygur halkına yönelik uygulamalarına dikkati çekmiş, Çin'in insan haklarını ayaklar altına alma ve azınlıkları ezme politikasına uluslararası toplumun göz yumması gerektiğini ifade ederek "Ticaret ve ekonomi, bu zulümleri görmezden gelmek için haklı gerekçe olamaz" ifadesini kullanmıştır. ÇHC'ne tepki verenler arasında Y.Zelanda, Avustralya gibi ülkeler de bulunmaktadır.

Japonya da Çin'deki insan hakları konusunda hassasiyet gösteren ülkeler arasındadır. 23 Mart 2021 günü Dışişleri Bakanı Motegi, AB ile aynı düşünceleri paylaştıklarını ve bölgedeki durumdan büyük kaygı duyduklarını açıklamıştır.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yıl içinde yayınlanan İnsan Hakları Raporu 'nda Çin'in otoriter bir devlet olduğu ve ÇKP'nin nihai yetkiye sahip bulunduğu belirtilerek hükümetin, D.T'da Türk dilini kültürünü, etnik/dini kimliğini asimile etme uygulamaları yaptığını, her türlü dini sembolün aşırılık göstergesi kabul edilerek yasaklandığını ve cezalandırıldığını açıklamıştır.

26 Ocak 2021 günü açıklanan Essex Hukukçular Raporu; insanlığa karşı suç işlemekle eleştirdiği Çin hükümetinin Uygurlara ve diğer bölge halklarına karşı imha politikaları uyguladığını, sözde eğitim merkezlerinde milyonlarca kişinin beyin yıkamaya tabii tutulduğunu, Roma Statüsü'ne göre (madde 6) bu politikaların soykırım şartlarını taşıdığını vurgulamıştır.

Şubat 2021'den itibaren; Kanada ve Hollanda Parlamentoları, İngiliz Avam Kamarası, Litvanya Parlamentosu ve Çek Senatosu soykırım kararı almışlardır. Son olarak **Belçika** Parlamentosu Dış İlişkiler Komitesi de benzeri bir kararı kabul etmiştir. **Alman Parlamentosu İnsan Hakları ve İnsani Yardımlar Komitesi** de 24 Haziran 2021 günü yaptığı oturumda, Çin'in Uygurlara yönelik ağır insan hakları ihlallerini insanlığa karşı suç olarak tanımlamıştır. Toplantı sonunda yapılan açıklamada; BM'nin öncülüğünde bağımsız bir araştırma komisyonu kurulması çağrısında bulunularak bu ihlallerin sorumlularına karşı AB Yaptırımlar Rejiminin uygulanmasına destek verildiği bildirilmiştir.

Uluslararası Kuruluşların konuya yakın ilgisi 2021 boyunca devam etmiştir. BM İHK 46. Konseyi'nin 11 Mart 2021 tarihli oturumunda, Fin Bşb. Marin ve İngiliz Dışişleri Bakanı Raab dahil bazı yetkililer Uygurların maruz kaldıkları zulümlere işaret etmişler, buna mukabil Küba öncülüğünde bir grup ülke ise Çin'in bölge politikalarını destekleyen bir ortak bildiri kabul ederek Çin'in içişlerine karışılmaması ve insan hakları suçlamalarıyla ülkelerin kalkınma hamlelerine karışılmaması çağrısında bulunmuşlardır.

Benzer şekilde, AB de 22 Mart 2021 günü Dışişleri Bakanları Konseyi Toplantısı'nda, insan haklarının AB'nin önümüzdeki dönem dış politikasının önemli unsurlarından olacağını vurgulamıştır. Bu çerçevede toplantıda, insan hakları rejimi esasında Çin, Myanmar, Eritre, Libya vb. gibi ülkelerden bazı yetkililere yaptırım uygulanması kararı alınmıştır. (Bilindiği üzere 7 Aralık 2020'de AB Küresel İnsan Hakları Yaptırımlar Rejimi'ni kabul etmişti)

İnsan hakları örgütleri aynı şekilde bölgedeki gelişmeleri izlemeyi sürdürmektedir. Bunlardan **HRW** 20 Nisan 2021 günü yayınladığı **“Köklerini Kazımak”** başlıklı raporunda; özetle, Çin'in insanlığa karşı suçlar olarak nitelendirdiği politikaları hakkında bilgi vererek, keyfi tutuklamaları, kaybolmaları, etnik/dini/kültürel baskıları kapsamlıca değerlendirmiştir. Raporda, Çin hükümetine bu uygulamalarını sona erdirme çağrısında bulunulmuş, BM İHK bölgedeki durumla ilgili bir araştırma komisyonu kurmaya davet edilmiş, ilgili ülkelerden Uygur kökenlileri zorla Çin'e iade etme uygulamalarının durdurmaları istenmiştir.

Yeniden Daha Güzel Bir Dünya İnşası (Build Back Better World/B3W) Girişimi G7 Grubu' nun Haziran 2021'de başlattığı, ÇHC 'nin Kuşak Yol Projesi'ne alternatif olarak düşündüğü, çok kapsamlı bir alt yapı alt projesidir. Buna göre G7 Grubu ülkeleri, düşük ve orta düzeyli ülkelerin alt yapı sistemlerinin geliştirilmesi için 2035 ' e kadar 40 trilyon dolar'lık bir bütçe

sağlayacaktır. Projelerde iklim, cinsiyet eşitliği, demokrasi, insan haklarına saygı vb. gibi standartlara da hassasiyet gösterileceği açıklanmıştır.

BM 76.Genel Kurul 3. Komite'nin 21 Ekim 2021 günkü oturumunda ise, **(ilk kez Türkiye dahil)** 43 devlet adına Fransa tarafından yapılan “ÇHC’de İnsan Haklarının Durumu” başlıklı ortak açıklamada, bölgedeki durumdan büyük kaygı duyulduğu, milyonlarca Müslüman Türk’ün siyasi eğitim kamplarında beyin yıkamaya tabii tutulduğu, etnik, dini, kültürel, sosyal vb. her türlü asimilasyon politikalarına maruz tutulduğu vurgulanarak Çin’e bağımsız gözlemcilerin bölgeye acil, anlamlı ve engelsiz ziyaretlerine izin verme, insan haklarının korunmasına yönelik ulusal ve uluslararası yükümlülüklerine uyma çağrısında bulunulmuştur. ***Bu gelişme Türkiye'nin bugüne kadarki tutumu dikkate alındığında önemli ve dikkat çekici olmaktadır.*** (Yıl içinde Türkiye ile Çin arasında DT dışında diğer bazı siyasi konular etrafında da bazı tartışmalar yaşanmıştır) Çoğu İslam ülkesi ve İİT üyesi bir grup ülke ise ibretlik şekilde birkez daha Çin yanlısı bir tutum içinde olmuşlardır.

Küresel sistemin en büyük güçlerinden biri konumundaki **Avrupa Birliği (AB)'nin Parlamentosu/ AP** Çin’le imzalamış olduğu yatırım anlaşmasının onaylanması girişimini askıya almıştır. *"AB'nin Çin'e yönelik yaptırımları ve Çin'in AB üye devletlerine ve Avrupa Parlamentosu (AP) milletvekillerine karşı yaptırımlarının bulunduğu bugünkü ortamda bu anlaşmanın onaylanmasına olanak sağlayan bir durumun söz konusu olmadığı"* konuyla ilgili açıklamalarda vurgulanmıştır. Bilindiği üzere, AB Mart ayında 30 yıldan bu yana ilk kez Çin’e yönelik yaptırım kararı almış, Batılı müttefikleriyle ortak bir tutum belirleyerek ülkenin Uygur Türklerine yönelik insan hakları ihlallerine karşı dört Çinli yetkili ve bir kurumu kapsayan bazı adımlar atmıştı.

BM İHK Toplantısı'nda (Eylül 2021) Yüksek Komiser Bachelet gözlemcilerin bugüne kadar D.T’ a anlamlı bir ziyaret gerçekleştiremediklerini, bu nedenle BMİHYK’ nin mevcut bilgiler çerçevesinde değerlendirmelerini yıl sonuna kadar hazırlayacağını açıklamıştır. Buna mukabil **Pakistan** bir grup ülke adına yaptığı karşı açıklamada, Çin’in içişlerine karışılmaması gerektiğini, her ülkenin insan hakları yolunu bağımsızca seçebileceğini ileri sürmüştür. Söz konusu raporun Çin’in bölgedeki uygulamaları hakkında önemli değerlendirmelere yervermesi beklenmektedir.

2021 sonuna yaklaşırken, bir diğer önemli gelişme ise yıl boyunca çalışan **Uygur Halk Mahkemesi (UHM)'nin kararını açıklaması olmuştur.** Dünya Uygur Kongresi (WUC)'nin girişimiyle Eylül 2020’de kurulan, İngiliz hukukçu Geoffrey Nice’in başkanlığını yaptığı Uygur Halk Mahkemesi ilk oturumunu 4/7 Haziran 2021 tarihleri arasında gerçekleştirmiş, çok sayıda uzman,

araştırmacı ve kamp mağdurunu dinlemiştir. Çin'in Uygur, Kazak,Kırgız ve diğer Müslüman-Türk halklarına yönelik asimilasyon ve baskı politikalarını inceleyen UHM'nin kararlarının yaptırım gücü bulunmamaktadır. Hükümetler, uluslararası kuruluşlar, şirketler vb.'nin UHM'nin sonuçlarını uygulamaları dolayısıyla kendi takdirlerine bağlıdır.

Aralık 2021'de son oturumunda çalışmalarının sonuçlarını açıklayan UHM, bölgedeki durumu soykırım olarak niteleyerek; özetle;

-Çin'in kasten ve sistematik bir şekilde Uygur ve diğer etnik azınlıklara karşı nüfus azaltma, doğum kontrolü ve kısırlaştırma gibi politikalar uyguladığını,Çin Başkanı şi Jinping başta olmakla üst düzey yöneticilerin bölgedeki Müslüman-Türk azınlığa karşı uygulanan suçlarda "birincil sorumluluğunun" bulunduğunu,

-Münferit suç eylemleri, tecavüz veya işkencelerde lider şi Cinpin'in ve diğer üst düzey yöneticilerin bilgisi olmayabileceğini, ancak bu uygulamaların şi ve diğer üst yönetimin teşvik ettiği siyasetin doğrudan sonucu olduğunu, ÇHC gibi katı hiyerarşinin olduğu bir ülkede bu politikaların en tepedekilerin örtülü veya açık yetkisi olmadan uygulanamayacağını vurgulamıştır.

2021'de insan hakları konusunda Çin'e karşı tepkilerin son aşamasını Şubat-2022'de yapılacak **Pekin Olimpiyatları'nın boykotu teşkil etmiştir.** Litvanya'nın öncülüğünde başlatılan ve Belçika, ABD,Kanada, İngiltere, Japonya başta olmakla çeşitli ülkelerce alınan diplomatik boykot kararı çerçevesinde, bazı ülkeler Pekin Olimpiyatlarına resmi temsilci göndermeyeceklerini açıklamışlardır.

.....

ii. Türkiye' nin Tutumu / Söylemde Rötüş / İlişkilere Devam !!

Yıl içinde, Hükümetin DT gelişmeleri karşısında yıllardır sürdürdüğü suskunluğunu bazı mütevazı ve sembolik söylem rötüşleriyle revize etmeye yöneldiği izlenmiştir.

Bu küçük ve ürkek, ancak dikkat çekici söylem değişiminin **ana nedenleri arasında**, güçlü kanaatimizce, başta Gelecek Partisi olmakla ülkemizin DT gelişmeleri konusunda hassas birtakım aktörlerinin, DT dernek/vakıf vb. örgütlenmelerinin, siyasi çevrelerinin ve kamuoyunun bu suskunluğa karşı sistematik ve ağır eleştirileri de bulunmaktadır. Bu çizginin etkili aktörü konumundaki Gelecek Partisi'nin bu konudaki tutum ve faaliyetleri aşağıdaki bölümde değerlendirilmektedir.

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, bu söylem rötüşünün ilk işareti olarak, 21 Şubat 2021 günü **BM İHK 46. Oturumu**'nda “ *BM ve diğer uluslararası raporlardaki bulgulardan endişe duyuyoruz. Konuyla ilgili kaygı ve beklentilerimizi Çinli yetkililerle paylaşıyoruz. Bu konuda şeffaflık bekliyoruz. Türkiye, Çin'in egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı gösterirken, Uygur Türklerinin ve diğer Müslümanların insan haklarının korunmasının önemini de altını çiziyor. Yüksek Komiserlik heyetinin bölgeye olası ziyaretlerine ilişkin gelişmeleri takip etmeye devam ediyoruz. Çin'in daveti üzerine, kendi milli heyetimizi de bölgeyi ziyaret etmesi için göndereceğiz.*” tarzında bir açıklama yapmıştır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan da 2021'de, ülke içi ve dışında çeşitli forumlarda yaptığı konuşmalarda, bölgedeki duruma işaret eden bazı yorumlarda bulunmuş, örneğin, Eylül 2021'deki 76. BMGK' ndaki konuşmasında “Çin'in toprak bütünlüğü perspektifinde Müslüman Uygur Türklerinin temel haklarının korunması hususunda daha çok çaba gösterilmesi gerektiğine inanıyoruz” ifadesine yer vermiştir.

Türkiye adına bu konuda sergilenen en dikkat çekici tutum ise yine BM'de olmuştur. **BM 76.Genel Kurul 3. Komite**'nin 21 Ekim 2021 günü oturumunda, 43 devlet adına Fransa tarafından yapılan “ÇHC'de İnsan Haklarının Durumu” başlıklı ortak açıklamada, bölgedeki durumdan büyük kaygı duyulduğu, milyonlarca Müslüman Türk'ün siyasi eğitim kamplarında beyin yıkamaya tabii tutulduğu, etnik, dini, kültürel, sosyal vb. her türlü asimilasyon politikalarına maruz tutulduğu vurgulanarak Çin'e bağımsız gözlemcilerin bölgeye acil, anlamlı ve engelsiz ziyaretlerine izin verme, insan

haklarının korunmasına yönelik ulusal ve uluslararası yükümlülüklerine uyma çağrısında bulunulmuştur. ***Türkiye, yukarıda da belirtildiği üzere, ilk kez bu kapsamda bir açıklamaya katılmıştır.***

Bununla birlikte, Türkiye-Çin ilişkilerinin mevcut durumu dikkate alındığında, bu söylem rötuşunun, ülke içi ve dışında ciddi bir siyasi dönüşümü de gösterdiğini söylemek hiçbir şekilde mümkün olmayacaktır. ***Nitekim, içinde yaşadığımız mevcut dönemde ülke gündeminde “Çin ekonomik kalkınma modeli” ne öykünen söylemler izlenmektedir. İlişkiler de keza devam etmektedir.***

Nitekim, bazı siyasi partilerin TBMM’ de özel oturumda ele alınmasını talep ettikleri D.T konusu bugüne kadar TBMM’ne de gelmemiştir.

Öte yandan, Çin tarafı, DT’la ilgili olarak Türkiye ve Türk yetkilileri açıkça eleştirmekten, hatta siyasi liderlere karşı tehdit söylemlerinden de geri durmamaktadırlar.

iii. Çin'in Tepkileri; Baskı, Tehdit, Propaganda

Yukarıdaki bölümde Çin'in, DT'daki gelişmelerle ilgili tepkilerine, kendisine yöneltilen suçlamalara nasıl karşılık verdiği dair genel hususlar vurgulanmıştı. Çin 2021 yılı boyunca da aynı politikalarını güçlendirerek sürdürmüştür. Bu çerçevede, çeşitli ülkelerin, kuruluşların, siyasi aktörlerin vb. ikili/bölgesel ve uluslararası düzeyde kendisine yönelik olarak gündeme getirdikleri ve giderek daha fazla yoğunlaştığı izlenen insan hakları ihlalleri suçlamalarına karşı Çin bir takım mekanizmaları ivedi, sistematik ve yoğun şekilde devreye sokmaktadır.

Bunların başında bilhassa kredi, yatırım, ekonomik araçlar vb. kanalıyla etkisi altına aldığı ülkeleri ikili düzeyde yönlendirme, hatta tehdit etme yaklaşımı gelmektedir. Bu gruptaki ülkeler Çin tarafı ile yakın işbirliği ve eşgüdüm içinde bir araya gelerek, Pekin'in tezleri esasında tutumlarını dile getirmektedirler.

Çin'in kullandığı bir diğer yöntem ise çeşitli uluslararası kuruluşlarda temsil ediliyor olmasıyla bağlantılıdır. BM İHK, CERD vb. başta olmakla doğrudan insan hakları ihlallerini izlemekle sorumlu çeşitli yapılarda Çinli temsilcilerin yer alması, bu ihlallere dair değerlendirmelerde ve karar alma süreçlerinin zaafiyete uğratılmasında muhakkak ki etkili olmaktadır. Yine Çin, BM İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani ve Küçültücü Muamelelere Karşı Sözleşme (UNCAT)' sine de taraftır ve ilginçtir ki bu Sözleşme'nin İzleme Komitesi'nin de üyesidir.

Raporumuzun hazırlandığı dönemde BM'nin 15 uzmanlık örgütü'nün 4' ünün başkanlığını da Çin yapmaktaydı. Çin aynı zamanda Interpol'u da kendi güvenlik amaçları için kullanmakla suçlanmaktadır. Bütün bunlar ÇHC'nin BM başta olmakla uluslararası sistemi kendi politikaları için istismardan kaçınmadığının sadece bazı örneklerini teşkil etmektedir.

Çin tarafı sözkonusu baskı ve tehdit yöntemini Türkiye dahil hemen her ülkede kullanmaya çalışmaktadır. 2021 yılı içinde ülkemizin bazı siyasetçilerini hedef alan açıklamalarının kamuoyumuzda tepki doğurduğu hatırlanacaktır.

Çinli temsilciler, Türkiye'nin mutedil de olsa, DT'la ilgili bazı açıklamalarına cevaben de, Ankara'nın bu konuları tarafsız ve rasyonel bir şekilde değerlendirmesini ve Çin/Türkiye ilişkilerinin yararının korunmasını umduklarını, açık ve/veya üstü kapalı tehdit üslubuyla karşılık vermişlerdir.

Benzer şekilde, 2022 Pekin Olimpiyatlarına sporcularıyla katılacaklarını, ancak diplomatik boykot uygulayacaklarını belirten çeşitli ülkelere tepki olarak

Pekin'in "bu adımlarının karşılığını görecekları" tarzında açıklamaları olmuştur. Öte yandan, son olarak bölgedeki vahim durumun baş sorumlularından kabul edilen Vali Chen Quanguo' nun görevinden alınması da genelde Pekin Olimpiyatlar öncesinde Çin üzerindeki baskıları azaltmaya yönelik adımlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Çin yönetimi, çeşitli vesilelerle ve epeyce sıklıkla yaptığı açıklamalarında, bu konuların kendi içişleri olduğunu, bölgeye heyet ziyaretleri için kapılarının her zaman açık bulunduğunu, esasen bu tür ziyaretlerin sürekli yapılmakta olduğunu, ancak bu ziyaretlerin bir ülkenin suçlu gibi muamele edilerek güya inceleme gibi amaç gütmemesinin kabul edilemeyeceğini, Çin'e karşı bir dezenformasyon kampanyası sürdürdüğünü, gerçekte ise bölgede durumun gayet iyi olduğunu, refahın arttığını, ilgili ülkelerin Çin'i eleştirebilecek konumda bulunmadıklarını ileri sürmektedir. Pekin yönetimi, kendisine yönelik bu tür adımlara karşı zaman zaman ilgili ülkelerin kendi yerli halklarına uyguladıkları insan hakları ihlallerini de örnek göstermektedir.

Herhalukarda Çin'in bölgedeki uygulamaları uluslararası düzeyde olduğu gibi Pekin yönetimi bakımından da önemli konular arasında yeralmayı sürdürmektedir.

iv.Gelecek Partisi; D.Türkistan

Çin'in DT bölgesinde Uygurlara ve diğer kardeş halklara karşı uyguladığı büyük baskı ve zulümlere karşı Gelecek Partisi ülkemizde önde gelen siyasi aktörlerden biri konumundadır. 2020 yılında olduğu gibi, 2021 boyunca da Parti faaliyetleri kesintisiz şekilde ve büyük bir kararlılıkla devam etmiştir. Bu çalışmalar sadece Genel Merkez'le sınırlı kalmamış, ülke genelindeki teşkilatlarımızın da etkin katılımları sağlanmıştır.

Bütün bu faaliyetlerde bilhassa Hükümetin sözkonusu insanlık trajedisine suskunluğu güçlü bir şekilde Partimizce eleştirilmiştir.

Bölgedeki trajik durum, başta Sayın Genel Başkanımız olmakla, Parti yetkililerince toplantılarda, basın buluşmalarında, sosyal medyada vb. hemen her vesileyle sürekli olarak dile getirilmiş, bu tutumumuz toplum ve kamuoyumuzda olumlu tepki almıştır.

Dış İlişkiler Başkanlığı olarak bu faaliyetlere katılmış, ilgili birimlerce gerçekleştirilen çalışmalara da etkin katkı ve destek sağlanmıştır.

“Doğu Türkistan’ın Sesi” başlıklı imza kampanyası bütün ülke genelinde ve Parti teşkilatlarının destek ve eşgüdümü ile gerçekleştirilmiştir. Onbinlerce imzanın toplandığı kampanyanın sonuçları Genel Merkez’de 22 Haziran 2021 günü düzenlenen bir basın toplantısı ile kamuoyumuza açıklanmıştır. İmzalar; TBMM, siyasi partiler, STK’lar ve basın ile Ankara’daki çeşitli yabancı temsilciliklere de gönderilmiştir.Bu konuyla ilgili olarak TBMM de ziyaret edilmiştir.

Dünya Kadınlar Günü münasebetiyle Genel Merkez’de ilgili Başkanlığımızca düzenlenen ve D.Türkistanlı kadınlara ithaf edilen toplantıya (4 Mart 2021) Uygur dernekleri, STK, basın vb. temsilcileri de katılım sağlamıştır.

Dünya Uygur Kongresi tarafından Prag’da 12-14 Kasım 2021 tarihlerinde düzenlenen Uluslararası Konferans ile 7. Genel Kurula, Partimizi temsilen Dış İlişkiler ve STHİ Başkanları katılmışlardır. Çok sayıda ülkeden katılımın olduğu konferans sırasında Temsilcilerimiz Genel Başkan Yardımcıları S.Özdağ ve Ü. Yardım konuşma ve müdahalelerinde, Partimizin tutum ve görüşlerini, yapılan faaliyetleri yerli/yabancı muhataplarına anlatmışlardır. Partimizin bu konudaki tutum ve gayretleri, konferans katılımcılarınca takdir edilmiş, Türkiye’yi yakinen izledikleri, çalışmalarımız hakkında bilgi sahibi oldukları yine bu vesileyle gözlenmiştir.

Çin'de 2022 Şubat döneminde yapılacak **Pekin Olimpiyatları**'nın boykot edilmesi yönünde uluslararası düzeyde çeşitli çağrılar, girişimler bulunmaktadır. Güya "Ortak Bir Gelecek İçin Birlikte" sloganıyla yapılacak Olimpiyatlara karşı tepkiler 2021 sonlarına doğru giderek artmış, bazı ülkeler Çin'e diplomatik boykot uygulayacaklarını açıklamışlardır.

Bu konuda Partimizce çeşitli faaliyetlerde bulunulmuş, siyasi partilere/yabancı temsilciliklere mektuplar yazılmış, toplantılar düzenlenmiş ve Hükümetten benzeri bir karar alması talep edilmiştir. Bu yöndeki girişimlerimiz halihazırda devam etmektedir.

Gelecek Partisi'nin "Uygurlar Sahipsiz Değildir" İmza Kampanyası

GELECEK PARTİSİ
BAYBURT İL BAŞKANLIĞI

DOĞU TÜRKİSTAN KAN AĞLIYOR

ZULME KARŞI SESİZ KALMA!

İmza KAMPANYASI

12-15 MART YENİ CAMİİ ÖNÜNDEYİZ
TÜM HALKIMIZ DAVETLİDİR

“D.Türkistan’ın Yanındayız” Toplantısı. Ankara, 4 Mart 2021.

Dünya Uyğur Kongresi, Prag, 12-14 Kasım 2021

c. 2022 Yılı Beklentileri / Sonuç

Bugün ulaştığı aşama itibariyle DT'daki durumu sadece bir insan hakları dosyası olarak görmek mümkün değildir. Bu dosya küresel bir mahiyet kazanmış, insanlığın önünde büyük bir sınamaya dönüşmüştür.

Şüphesiz insan hakları boyutu başta olmakla konunun bugün siyasi, iktisadi, sosyal, kültürel, dini ve etnik yönleri olmakla her bakımdan izlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. D.T' daki vahim durumunun giderek daha yaygın şekilde dünya siyasetinin, bölgesel/uluslararası kuruluşların, düşünce kuruluşlarının, kamuoyunun, basın ve insan hakları örgütlerinin ilgisini çekmeye başladığı görülmektedir. Bu ilginin artması halihazırda yeterli olmamakla birlikte geçmiş dönemlere nazaran memnuniyet verici ve olumludur.

Bu konularda öncülüğü genelde insan hakları örgütlerinin çektiği izlenmektedir. Bir takım batılı ülkeler de bölgedeki durumu yakinen izlemektedirler. Buna mukabil Türkiye başta olmakla İslam ülkeleri gelişmelere gerekli hassasiyeti göstermemekte, diğer bazı ülkeler de maalesef Çin'in etki ve baskılarına son derece açık bulunmaktadır. Bu durum bilhassa BM gibi kuruluşlarda Çin'e karşı atılan adımları sulandırabilmekte, etkisizleştirebilmekte, Küba ve Belarus gibi ülkelerin Pekin'in tezlerini gündeme getirmelerine imkan verebilmektedir. ÇHC'nin bazı insan hakları teşkilatlarındaki (BM İHK, CERD gibi) güçlü temsili de bu hususta etkili olabilmektedir.

Öte yandan, yukarıda da belirtildiği üzere, Gelecek Partisi'nin D.T'daki gelişmelere bakış, tutum ve faaliyetlerinin, Türkiye'de olduğu gibi yurtdışındaki ilgili çevrelerde de yankı bulduğu ve yakinen izlendiği görülmektedir. Son tahlilde, bu çalışmalarımızın bölgedeki trajik gelişmelere karşı bir suskunluk içinde bulunan Hükümeti, radikal olmasa bile, birtakım söylem rötuşları yapmaya zorladığı söylenebilecektir.

Özetle; *D. Türkistan'daki insan hakları ihlallerinin genel dinamikleriyle 2022 boyunca da sürmesi beklenmelidir. Çin bu alanlarda daha fazla ve artan şekilde eleştiri ve baskılarla karşı karşıya gelecektir.*

Partimiz, D.Türkistan bağlamında (muhtemelen dünyada tek parti olarak) Programı'nda da yeralan kararlı çizgisini, 2022 yılı boyunca ve gelecek dönemde de kesintisiz şekilde ve büyük bir kararlılıkla şüphesiz sürdürecektir.

當今孩子的問題
第三集上

特別節目
孩子要有好老師

你看這個監獄爆滿 青少年犯罪